

УДК 338.47:656.8

Маслій Н.Д.,
к.е.н., старший викладач
кафедри економіки та моделювання ринкових відносин
Одеський національний університет ім. І.І. Мечникова

ПЕРЕДУМОВИ СТВОРЕННЯ ТА РОЗВИТКУ КЛАСТЕРА У ГАЛУЗІ ЗВ'ЯЗКУ

Постановка проблеми. Галузь зв'язку є однією з важливих складових інфраструктури національного комплексу України. Її роль значно зросла в умовах активізації процесів глобалізації й інтеграції економіки, стрімкого розвитку нових засобів зв'язку.

Розвиток ринкових відносин привів до зростання конкуренції, появи нових операторів зв'язку, створення конкурентного середовища, що в результаті позитивно вплинуло на ефективний розвиток галузі: більш повно насичується ринок телекомунікаційними послугами, підвищилась їх якість. У конкурентній боротьбі створюються передумови для зниження вартості пропонованих послуг. Разом з тим, функціонування значної кількості суб'єктів підприємницької діяльності, різноплановість інтересів різних учасників ринку (операторів, споживачів, постачальників, посередників), як правило, супроводжується виникненням конфліктних ситуацій, які стримують ефективний розвиток галузі.

Для забезпечення організаційно-економічного розвитку галузі в ринкових умовах, стабільності регламентації внутрішньогалузевих і зовнішніх взаємин між всіма учасниками відтворювального процесу галузі необхідно розробка аналіз передумов створення кластерної форми діяльності на підприємствах галузі зв'язку України.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Загальнотеоретичні проблеми створення кластерів

на території України знайшли відображення у працях вітчизняних науковців: В. Гоблика, Ю. Швеця, Ж. Жигалкевич, К. Дудкіної, Н. Махновської, Н.Задорожнюк М. Безпартчного, В. Осипова, Т. Журавльової та ін. [1; 5-8].

Проблеми розвитку та управління галуззю зв'язку розглядаються в наукових працях таких вітчизняних і зарубіжних учених, як: М.І. Котлубай, Н.П. Спільна, Т.Е. Тихонова, Е.Н. Стрельчук, Н.О. Князева, Д.І. Олійник, В.М. Орлов, Е.Е. Володина, А. Гилл, А. Джипп, Л. Беркман та інші [2; 3].

Таким чином, в індустріально розвинутих країнах зв'язок розглядається як один з важливих факторів економічного розвитку, підвищення конкурентоспроможності виробництва і процвітання нації. Однак, на цей час залишилось ще багато невирішених питань, серед яких слід відзначити необхідність обґрунтування основ створення та застосування кластерної форми діяльності у галузі зв'язку.

Аналіз стану й ступеня розробленості досліджуваної проблеми свідчить, що незважаючи на велику кількість робіт вітчизняних і закордонних авторів, присвячених питанням створення кластерів та проблемам розвитку галузі зв'язку, аналізу передумов щодо кластеризації зв'язку приділено недостатньо уваги.

Постановка завдання. Недостатній рівень розробленості проблем розвитку ринку послуг зв'язку, необхідність поглиблення й розробки нових організаційно-економічних механізмів регулювання становлення ринкових відносин у сфері послуг зв'язку визначають мету дослідження.

Виклад основного матеріалу дослідження. Галузь зв'язку України не є однорідним господарством, а включає у себе сукупність мереж, суб'єктів господарювання і підгалузей, які відрізняються між собою призначенням і виконуваними функціями, організаційно-правовими формами, формами власності та низкою інших ознак.

У структурі зв'язку країни слід перш за все виділити дві головні складові: електрозв'язок, включаючи радіомовлення і телебачення, і поштовий зв'язок.

Електрозв'язок, що виступає як найбільш потужна компонента телекомунікаційного сектору країни, об'єднує в себе комплекс мереж (технологічних систем), які використовуються для передачі різноманітних видів інформації. Розвиток засобів зв'язку та зростання їх доступності для населення створюють значний соціальний ефект, який проявляється в поліпшенні умов життя людей, збільшення її комфортності, зростанню інформованості та комунікабельності суспільства. У таблиці 1 наведено дані щодо розвитку телекомунікацій у ряді країн світу.

Таблиця 1

Розвиток телекомунікацій у ряді країн світу

Країна	ВВП на душу населення, дол.	Кількість стаціонарних телефонних апаратів на 100 чоловік	Кількість абонентів мобільного зв'язку на 100 чоловік	Кількість користувачів Інтернет на 100 чоловік
Росія	15900	32,21	163,62	29,00
Україна	6700	28,50	121,06	17,00
Білорусь	13400	41,20	100,55	27,43
Казахстан	12500	24,66	109,12	18,20
Азербайджан	1100	15,86	87,83	27,40
Великобританія	35100	52,17	130,55	83,56
Канада	39600	52,50	70,92	80,30
Німеччина	39500	59,27	127,79	79,26
США	47400	44,81	91,78	78,00
Швейцарія	42900	61,75	122,30	81,31
Японія	34200	34,08	91,46	78,01

Розроблено автором на основі даних Державного комітету статистики України [9]

Дослідження оцінки ефективності використання телекомунікаційних засобів, проведених в різних галузях національного господарства, свідчать про значний вигаш, отриманий споживачами послуг. А саме, використання зв'язку на транспорті в 1,5-2 рази збільшує його пропускну спроможність, у сільському господарстві оснащення засобами зв'язку збільшує ефективність використання машин на 25%, зменшує витрати робочого часу на 20-40%, в будівництві – продуктивність праці зростає не менше ніж на 15% .

Для визначення конкурентоспроможності різних країн з ринковою економікою до числа важливих показників відносяться: частка вкладень до телекомунікацій в загальній сумі капітальних вкладень, телефонна щільність на 100 мешканців, кількість факсів на 1000 мешканців, час вихідних телексних повідомлень в хвилини на одного мешканця, ступінь задоволення потреб в телекомунікаціях тощо. Крім того, значення телекомунікаційної галузі виявляється в постійному збільшенні її частки у валовому внутрішньому продукті країни. Доходи від надання телекомунікаційних послуг кожен рік

зростають високими темпами. Національний оператор телекомунікацій України, який надає послуги починаючи від класичної дротової телефонії, доступу до мережі Інтернет, цифрового IP телебачення до мобільного зв'язку третього покоління стандарту UMTS на сьогодні ПАТ «Укртелеком». До складу товариства входять 33 філії, в тому числі 27 регіональних філій з більш ніж 400 відокремленими структурними підрозділами. Функціонують організаційні спеціалізовані структури з експлуатації первинної мережі зв'язку; експлуатації місцевих мереж зв'язку та радіофікації, обслуговування споживачів та продажу послуг [2].

На ринку поштових послуг України, як і в переважній більшості інших країн, проводить діяльність один національний оператор, на якого покладаються функції надання універсальних послуг поштового зв'язку – УДППЗ «Укрпошта».

Роль поштового зв'язку в національній економіці визначається його приналежністю як до виробничої, так і до соціальної інфраструктури. В умовах інформаційного суспільства поштовий зв'язок поєднує у собі традиції та сучасні тенденції і забезпечує виконання суспільних вимог соціальної сфери (надання універсальних послуг поштового зв'язку по всій території країни установленого рівня якості) та самофінансування свого розвитку.

До складу національного оператора входить 31 філія (25 обласних дирекцій, дві міські – Київська та Севастопольська, дирекція оброблення та перевезення пошти, дирекція «Автотранспoшта» дирекція Видавництва «Марка України», дирекція Головний навчальний центр «Зелена Буча»), 25 поштамтів, 465 ЦПЗ, 3600 міських, понад 11000 сільських, понад 200 пересувних, 8 сезонних відділень і 383 пунктів поштового зв'язку [5].

Перспективні плани УДППЗ «Укрпошта» та ПАТ «Укртелеком» спрямовані на забезпечення лідируючих позицій у сфері надання послуг зв'язку в Україні.

Оскільки перспективними напрямками розвитку економіки України є туризм, машинобудування, сільське господарство та інфраструктура, необхідно врахувати можливість кластеризації підприємств галузі зв'язку [6]. Успішний розвиток кластерів в галузі зв'язку можливий лише завдяки державно-приватному партнерству, при цьому пропонується суттєво модернізувати підходи науковців за рахунок підтримки державою як детермінантів кластера, так і самого координаційного центру даної системи. Підвищення конкурентоспроможності та прибутковості Укртелекому та Укрпошти, впровадження світових стандартів якості послуг зумовлює інтерес до створення такої ефективної інтегрованої корпоративної структури як державно-приватний кластер підприємств зв'язку.

Взаємовигідне співробітництво ПАТ «Укртелеком» та УДППЗ «Укрпошта» з іншими організаціями має дати позитивні та ефективні зрушення в діяльності галузі зв'язку на території України. Створення бізнес-взаємодії у кластері повинно входити до пріоритетних стратегічних цілей галузей зв'язку.

Висновки з даного дослідження. Таким чином, для вирішення стратегічних завдань в умовах сучасних інтеграційних процесів доцільно створити в Україні кластер зв'язку, який більш конкурентоспроможний, забезпечує ресурсозбереження, збільшує прибуток, а також сприяє підвищенню продуктивності праці та соціальної справедливості.

Досвід формування та розвитку кластерів у зарубіжній та вітчизняній економіці свідчить про успішність кластеризації економічної діяльності підприємств. Кластери можуть залучати набагато більше інвестицій, ніж окремі компанії.

В Україні потенційно існують умови для створення кластеру зв'язку на основі використання природного, індустріального, наукового, кадрового потенціалу країни. Для практичної реалізації стратегії створення кластеру розроблений механізм. Виокремлено основні сегментами кластера в галузі зв'язку.

Таким чином, кластерний підхід щодо формування стратегії розвитку галузі зв'язку передбачає визначення основних елементів кластера, запровадження державно-приватного партнерства, застосування науково-методичного підходу оцінки впливу впровадження кластерної форми діяльності з урахуванням регіональних особливостей та формування системи ефективних партнерських зв'язків.

Література

1. Гриценко С.І. Стратегія міжнародної економічної діяльності кластерних утворень в інформаційній економіці : монографія / С.І. Гриценко, А.В. Таранич. – Донецьк: ДонНУ, 2010. – 228 с.
2. Дімітрова Н.С., Жаданова Ю.О., Спільна Н.П. Шляхи підвищення прибутковості філії ПАТ «Укртелеком» // Міжнар. наук.-практ. конф., 5-6 квітня 2012р. [Економіка та управління в умовах побудови інформаційного суспільства]: тези доповідей – Одеса: ОНАЗ ім. О.С.Попова, 2012. – 144 с.
3. Економіка галузі зв'язку: підручн. для вузів і фахівців зв'язку: У 2-х т. [за ред. В.М.Орлова, Ф.З.Мардаровського, Н.Ю. Потапової-Сінько]. – Одеса: УДАЗ, 1999. – 280с
4. Концепція створення кластерів в Україні від 29.08.2008 р. / Міністерство економіки України [Електронний ресурс]. – Режим доступу : http://www.me.gov.ua/control/uk/publish/printable_article?art_id=121164.

5. Махновська Н.Д. Перспективи розвитку інтегрованих корпоративних структур в поштовому зв'язку / Н.Д. Махновська, Н.П. Спільна // Збірник наукових праць: Науковий вісник. – Випуск 4(17). – Чернівці – 2009 р. – С. 162-167.
6. Махновська Н.Д. Стійкий розвиток регіонів України на базі кластеризації : колективна монографія / Н.Д. Махновська. – Дніпропетровськ: ІМА-прес, 2012. – 280 с.
7. Махновська Н.Д. Формування та реалізація стратегії фінансування національних кластерів. – Матеріали міжнародної науково-практичної конференції, 22-24 листопада 2012 року [Теорія та практика управління економічним розвитком]. – Київ – Т.2. – С. 52-53.
8. Махновська Н.Д., Задорожнюк Н.О., Маркетингова стратегія розвитку національних кластерів// Всеукр. наук.-виробн. журнал «Сталий розвиток економіки». – 2013. – № 1[18]. – С.62-66
9. Сайт Державного комітету статистики України [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://www.ukrstat.gov.ua>